

PROJEKT DP:

Jméno: Bc. Monika Stránská

Osobní číslo: 77298050

Imatrikulační ročník: 2022/2023

Předběžný název: Studující matky a jejich strategie zvládnání vysokoškolského studia

Formulace a vstupní diskuze:

Ráda bych v této práci dospěla k odpovědi na výzkumnou otázku:

Jaké strategie využívají studentky k zvládnutí vysokoškolského studia a zároveň k plnění role matky?

Uvědomuji si, že každá žena, která tímto životním obdobím prochází, zvládá a vnímá situaci odlišně, a že je proto velice těžké dospět k objektivní odpovědi. Proto bych spíše chtěla ukázat, že je i tato cesta možná, i když z odpovědi očekávám, že náročná. Díky tomuto textu by také mohla být pro další studující matky jednodušší cesta.

Chtěla bych zjistit, jestli je možné být dobrou studentkou, kvalitní matkou a i spokojenou ženou. Jestli je možné obsáhnout všechny tyto náročné disciplíny. Pokud ano, ráda bych vybídla mladé ženy, aby se této cesty neobávaly a věřily si, že něco takového zvládnout jde. Že nemusí pouze dávat, ale mohou si naplňovat i vlastní potřeby jako je vyšší vzdělání.

Protože i když se společnost a i role ženy v průběhu let mění, tak se od žen v určitém věku stále očekává, že se budou plně věnovat roli matky a ničemu jinému. (SÝKOROVÁ, 2016) Já osobně bych ráda toto znění prolomila a potvrdila, že je to již přežitý stereotyp.

Téma je pro mne velice osobní, protože se nacházím v právě takové životní situaci, jsem studující žena a zároveň matka na mateřské dovolené. Vím, že má osobní zkušenost by mohla být pro práci překážkou tím, že se nedokážu na problematiku dívat objektivně. Zároveň mám ale v tomto oboru velký přehled a doufám, že i porozumění s respondentkami.

Výzkumné metody a techniky:

ROLE ŽENY A MATKY V RODINĚ:

Rodina prošla během historie mnohými změnami. Od počátku 18. století se vyvinul dnes již tradiční model rodiny, který všichni důvěrně známe. Dnešní rodina se zaměřuje na úzké vzájemné citové vazby, soustřeďuje se na výchovu dětí a na vysokou míru soukromí. Stejně jako se mění postavení rodiny, tak i jednotlivých členů v ní. U mladých žen byla zjištěna velká změna ohledně vnímání manželství. Oproti starší generaci si mladé ženy chtějí dopřát život naplno a pořádně si ho díky tomu užít. (GIDDENS, 1997) Rodina napříč věky je soubor lidí, které spojuje krev, adopce či manželství, tito lidé společně sdílejí zodpovědnost za reprodukci a péči o své členy, dále pak zodpovědnost za biologické potřeby a citový a rozumový vývoj. (SEKOT, 2006)

Pro ženy je mezi 25-35 rokem mnohem náročnější budovat úspěšnou kariéru, důvod je samozřejmě odchod na mateřskou a následně rodičovskou dovolenou, který může v České republice trvat i tři roky s jedním dítětem. Takto dlouhé odloučení či omezení kontaktu se svými zálibami a povinnostmi je pro ženy velice náročné. Na druhou stranu díky této skutečnosti se ženy často rozhodnou právě pro studium během mateřské a rodičovské dovolené, aby byl jejich návrat do pracovního světa snazší. (ZORMANOVÁ, 2017; SEIFERTOVÁ, 2022)

Žena je většinou chápána jako emotivní, závislá, submisivní osoba a hlavně člen, který zajišťuje rodinné zázemí, chod domácnosti a stará se o rodinnou atmosféru. Tento model je sice již přežitý, ale stále je silně zakořeněný. Dnes se snažíme ženu a muže chápat spíše jako dvě jednotky, které nejsou tak diametrálně odlišné, ale které se vzájemně doplňují a obě se podílí na výchově. (HUDECOVÁ, 2019)

Současná rodina je oproti minulosti založená na větším individualismu, zvyšuje se diverzita vztahů, oproti tomu se upouští od povinností, závazků a kolektivních cílů. Mít děti může pro partnery znamenat ztrátu jiných cílů jako je například kariéra či vzdělání, což odpovídá i časté nepřizpůsobivosti pro ženy na mateřské od zaměstnavatelů. (SÝKOROVÁ, 2016)

Rodina je chápána jako jednodílná a ucelená jednotka společnosti, která je primárním kontextem lidské zkušenosti, díky čemuž utváří jedince. Zároveň je ale ovlivněna kulturou, etnikou, ale i historickými událostmi. (SOBOTKOVÁ, 2007)

CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ:

Vzdělávání dospělých je celoživotní proces, který dospělému jedinci umožňuje získat kvalifikace a kompetence i v dospělém věku. V současné době jsou kladeny vysoké nároky na odborné, etické a profesní standardy, kompetence a kvalifikaci jednotlivce. Tento fenomén je

zaznamenán ve všech oborech a u jednotlivců zvyšuje konkurenceschopnost na trhu práce (ZLÁMAL, 2009).

Z nedávno vydaného článku vyplývá, že vysokoškolské studium už není takovou prestiží, jakou bývalo v minulé generaci. V minulosti měl člověk díky vysokoškolskému titulu volnější dveře do nových pracovních pozic a také často rychlejší kariérní růst. Nyní vysoká škola už není vnímána jako nutnost pro úspěšnou kariéru, ale i tak je titul z vysoké školy rozhodně plusem při získávání nového pracovního místa. (PORKERTOVÁ, 2021)

REAKCE UNIVERZIT NA PODPORU STUDUJÍCÍCH MATEK:

Managementy univerzit si uvědomují, že se mezi zapsanými studenty nachází matky a otcové. Snaží se na jejich potřeby reagovat různými způsoby a různou intenzitou. Příkladem může být nabídka Masarykovy univerzity, která nabízí hlídání dětí dobrovolníky, kteří jsou často sami studenty této školy, nebo je tu možnost výpomoci hlídáním dětí rodiči vzájemně mezi sebou. Na pedagogické fakultě této školy je zřízeno také nově vzniklé dětské centrum, které je ovšem prozatím v testovací fázi. (<https://www.muni.cz/studenti/studium-a-rodicovstvi>)

Na Karlově univerzitě vznikly jako pomoc rodičům na mateřské či rodičovské dovolené dvě univerzitní školky, dále jsou na některých fakultách k dispozici dětské koutky. Také je zde možnost využít tzv. uznané doby rodičovství, díky které lze studovat předměty v individuálnějším duchu oproti ostatním studentům. (<https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-15.html>)

Velice výraznou reakcí vysokých škol na potřeby studujících matek jsou dětské koutky, které byly nejvíce zřizovány v různých formách již před 15 lety. Tyto dětské koutky mohou sloužit pro děti zaměstnanců i studentů univerzit. (SEVEROVÁ, 2009)

METODOLOGIE:

Pro teoreticko-metodologické vymezení je nutno si definovat pragmatismus jako filosofický přístup, který zdůrazňuje praktické důsledky a významy, tyto poznatky jsou spojeny s konkrétními myšlenkami nebo akcemi. V kvalitativním výzkumu může být pragmatismus

vnímán jako přístup, který zdůrazňuje flexibilitu a může kombinovat různé metody a přístupy v závislosti na konkrétních otázkách a cílech. (CRESWELL, 2013) Protože právě pragmatismus budu ve své práci uplatňovat.

Dále budu v rámci kvalitativního výzkumu vycházet z hlediska epistemologie z interpretivismu, který jakožto filosofický přístup klade důraz na interpretace, subjektivní významy a porozumění sociálním jevům z pohledu účastníka výzkumu. Tento přístup věří, že skutečnost není dána objektivně, ale že si lidé vytvářejí smysl z vlastních zkušeností a interakcí.

Z hlediska ontologie bude má práce tvořena konstruktivistickým přístupem, který předpokládá, že skutečnost není objektivně dána, ale je konstruována skrze subjektivní zkušenosti a interpretace jednotlivců. Což může v kvalitativním výzkumu ovlivnit interpretaci dat či celkové vnímání zkoumaného problému. (CRESELL, 2013)

Ve výzkumu budu pracovat s atribučními daty, čímž se rozumí, že se práce bude zaměřovat na individuální kvality a postupy daných jedinců izolovaně. Tato data budou získána pomocí rozhovorů a využita k analýze sociálního jevu a ke strategii jeho řešení. (TOUŠEK, 2015)

Empirický výzkum, jak napovídá jeho název, staví na zkušenostech informantů a informantek, čili na jejich přímém střetu s okolním světem. Pro kvalitativní výzkum je charakteristické, že se soustředí na vhled a porozumění barvitosti a vrstevnatosti celého světa. (ŠPAČEK, 2020) Obojího chci ve svém výzkumu využít, abych dostatečně pronikla do jejich konkrétního úhlu pohledu na problematiku. Kvalitativní vzorkování probíhá metodou snowball. Osobně znám pět informantek, které poprosím o doporučení dalších žen se stejnou zkušeností. Zmíněné ženy jsou vybrané z různých studijních oborů, z různých univerzit a taky různého věku, ale všechny jsou nebo byly studentkami a zároveň i matkami (jednoho nebo i více dětí), čili spadají do kvalitativního vzorkování cíleného.

Předběžná bibliografie k tématu:

TOUŠEK L. Analýza sociálních dat. In TOUŠEK L., BUDILOVÁ L., FATKOVÁ G. (EDS), Kapitoly z kvalitního výzkumu (str. 75). Filosofická fakulta Západočeská univerzita v Plzni, 2015. ISBN 9778-80-261-0471-1.

HUDECOVÁ A. Rola otce a rola matky v současnej rodine v ére postmodernej spoločnosti. Online. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*. 2019, roč. XVIII, č. 3, s. 9-16. ISSN 1336-2232.

GIDDENS A.: *Sociologie*. Praha: Argo, 1997. ISBN: 80-7203-124-4.

Studium a rodičovství / Masarykova univerzita. *Masarykova univerzita* [online]. Copyright © 2023 [cit. 09.01.2023]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/studenti/studium-a-rodicovstvi>

Studující rodiče. [online]. Praha, Centrum Carolina – UK point. Copyright © 2022 [cit. 31.05.2023]. Dostupné z: <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-15.html>

RYDVALOVÁ R. a JUNOVÁ B. *Jak sladit práci a rodinu: --a nezapomenout na sebe*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3578-8.

SEVEROVÁ K. *Vysoké školy zřizují dětské koutky a školky*. Online. *iForum Online magazín Univerzity Karlovy*, 2009. str. 10. ISSN 1214-5726. Dostupné z: <https://iforum.cuni.cz/IFORUM-7866.html>. [citováno 2023-12-22].

ZLÁMAL J. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-792

SEIFEROVÁ I. . *Trendy ve vzdělávání žen na mateřské dovolené*. Online. *Prohuman: Vědecko-odborný interdisciplinárný recenzovaný časopis, zameraný na oblasť spoločenských, sociálnych a humanitných vied*. Bratislava: Business Intelligence Club, o.z., 2009. ISSN 1338-1415. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/andragogika/trendy-ve-vzdelavani-zen-na-materske-dovolene>. [citováno 2023-12-12].

SÝKOROVÁ, D. *Změna sociologické perspektivy aneb od nukleární rodiny k širší rodině*. Online. *Sociální studia*. 2016, roč. 6, č. 4, s. 43-54. ISSN 1214-813X. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/SOC2009-4-43>. [cit. 2024-01-09].

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Druhé, přepracované vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

SEKOT, A. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2006. s. 260. ISBN 80-7315-126-X

PORKERTOVÁ, M. *Je vysokoškolský titul opravdu potřeba?* Online. *Absolvent*. Praha: Vydavatel ASA, 2021. ISSN 2570-5024. Dostupné z: <https://www.absolvent.cz/clanek/je-vysokoskolsky-titul-opravdu-potreba#:~:text=Odborn%C3%A9%20znalosti%20jsou%20st%C3%A1le%20pot%C5%99eba,praxe%20to%20ji%C5%BE%20zkr%C3%A1tk%C3%A1tk%C3%A1tk%20nejde>. [citováno 2024-1-11].

CRESWELL, J.W. Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches. California: Sage, 2013, ISBN 978-1-4129-9531-3.

ZORMANOVÁ L. Didaktika dospělých. Praha: Grad, 2017.

ŠPAČEK O. Společenské vědy a empirický výzkum. In NOVOTNÁ H., ŠPAČEK O., ŠŤOVÍČKOVÁ M. (EDS.), Metody výzkumu ve společenských vědách (str. 17-18). Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020. ISBN 80-7571-052-5.